

dividend in nad polovico dividend vseh ostalih kovinskih podjetij. Od skupne svote bakrenih dividend je bilo razdeljenih 80 % med petero družb in sicer je dobila:

Calumet & Hekla . . .	7,000.000	dolarjev
Boston Montana . . .	6,450.000	"
Amalgamated Copper . .	6,000.000	"
United Verde	2,325.000	"
Mountain Copper	1,100.000	"

Podjetniki bakrenega trusta razumejo umetni način, da spremenijo baker v zlato, s tem namreč, da nadzorujejo trg. Združene države Severne Amerike so največji producent bakra na celem svetu, ker spravijo na svetovni trg 54 % vse bakrene produkcije in ta odstotek zadostuje, da ima sindikat pravico nadzorovati in narediti cene vsemu bakrenemu prometu.

„Amalgamated Copper Comp.“ dominira mej vsemi bakrenimi podjetji Amerike. Njena produkcija je tudi najogromnejša in znaša za 100,154.000 dolarjev produkcije, vleče 28,6333.000 dolarjev dividende, torej 28 % nasproti 409,647.000 dolarjev produkcije, 18,069.000 dolarjev dividend t. j. 4,4 % vseh drugih kovinskih podjetij. Iz tega je razvidno, da imajo „združeni bakreni producenti“ moč, da jim plačajo šestkrat večji dobiček, kakoršnega morejo vleči s trga producenti drugih kovin. Jedno hibo pa ima ta trust, namreč to, da je odvisen od svetovnega trga. Severna Amerika postavlja na trg res največje množine bakra, kakih 60 % vse svetovne produkcije. Ali na izvenameriškem trust ne more tako delati z odjemalci, kakor na ameriškem. V zadnjem času pa je vsled slučajno padlih „Amalgamated“ padla cena bakru, kar je povzročilo tolik preobrat, da se pripravlja izvenredna akcija po vsem svetu v tem smislu, da bode imenovana družba dobila v roke nadzorstvo vse bakrene industrije celega sveta.

Obrtnijske raznoterosti.

Pravi naslov na poslaništvo v Meksiki. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani je c. kr. trgovsko ministrstvo naznanilo, da je c. kr. poslanik v Meksiki opozoril na nedostatke, ki nastanejo vsled nepopolnega ali nepravega naslova na pisemskih pošiljativah, namenjenih poslaništvu v Meksiki. Pošiljatve na poslaništvo se vsled pomanjkljivega naslova večkrat zelo zakasni. Da se v bodoče izogne takim zakasnitvam ali tudi izgubi pošiljatve, je treba naslov narediti na način, ki je v Meksiki obče razumljiv, namreč: „Legacion de Austria — Hungaria D. F. Mexico“.

Kako se čisti vino z žolico ali želatino. Kdor ima kalno vino, naj ga čisti najprej z želatino, in sicer naj je vzame 10—15 g na vsakih 100 litrov. Želatina se stolče v majhne kosce in se namaka 10—12 ur v mrzli vodi, ki se nazadnje odlije. Tako zmehčani želatini se vnovič dodane čista voda, in sicer četrt litra na 10—15 gr suhe želatine ter se na majhnem ognju segreva, dokler ne postane tekoča, med tem pa se neprestano meša; lahko se pa tudi takoj raztopi v gorki vodi, ne da bi jo prej namakali v mrzli vodi. Ko se želatina shladi, se precedi skozi redko platno in se lahko

takoj rabi. Če vino ni prekalno, učisti se je lahko v enem tednu.

Strelne poskušnje z novimi topovi. Te dni so se vršile v Budimpešti strelne poskušnje z novimi topovi v navzočnosti vojnega ministra, mnogih delegatov in drugih vojaških dostojanstvenikov. Uspeh poskušanj je bil baje prav dober. Prednost pri novih topovih je mej drugim ta, da top pri oddaji strela ne odskoči nazaj, marveč da se top s pomočjo nekega mehanizma mej strelom pričvrsti k tlom, ter se ne gane. Meri se z novimi topovi lahko na dvakrat daljši cilj, nego se je moglo meriti pri dosedanjih topovih. Posebno praktično so izumljene nove havbice za metanje bomb in granat. S temi havbicami se je streljalo na nasipe, za kakoršnje se v vojni skriva sovražnik, a bombe so te nasipe tako raznesle, da mora biti potemtakem izključena vsaka možnost, da bi se mogel zavarovati sovražnik.

Društvo za odškodovanje industrijalcev ob stavkah je ustanovila na podlagi vzajemnosti „Zveza avstrijskih industrijalcev“. Namen tega zavarovalnega društva je, zavarovati svoje člane (imetnike ali najemnike tovarnen ali industrijskih in obrtnih podjetij) zoper škodo, ki bi nastala v njih obratih vsled stavk, katerih niso sami zakrivali. O tem, ali je podjetnik sam zakrivil stavbo, ali če je nastala brez njegove krivde, odločuje društvo na temelju poizvedb na mestu stavke, oziroma s posebno izjavo v teku osmih dni po sklepu poizvedb. Premije se določijo po zadnji, delavski zavarovalnici zoper nezgode izkazani svoti letnih mezd, oziroma plač, ki so se izplačale uradnikom. Premije se določijo s štirimi tisočinkami omenjene vsote mezd, oziroma plač in jih je celoletno plačati naprej. Odškodnina se določi po izkazih mezd, oziroma plač zadnjih štirih tednov pred pričetkom stavke. Odškoduje se za 1 dan stavke s 50 odstotki na tej podlagi izračunjene dnevne vsote mezd ali plač stavkujočih ali k brezdelju primoranih delavcev, kakor tudi uradnikov zavarovanega podjetja. Kot k brezdelju primorani delavci, oziroma uradniki se smatrajo oni, ki se vsled stavke ne morejo porabljeti za delo niti v njih dosedanjih obratnih oddelkih niti v drugih oddelkih obrata. Dnevna vsota mezd in plač onih delavcev in uradnikov, ki se opuste med stavko, se mora odšteti od prej omenjene svote mezd ali plač, ki velja za podlago odškodnine. Najdaljša doba stavke, za katero se plača odškodnina, je določena na tri mesece. Če se v enem računskem letu primeri več stavk, se plača odškodnina najdalje za šest mesecev. Društvo ima svoj sedež na Dunaju, njegov delokrog se razteza teritorialno na vse kraljevine in dežele, ki so zastopane v državnem zboru. Društvo začne poslovati, kadar priglasijo 250 udov svoj pristop z letno, delavski zavarovalnici zoper nezgode lanske leto izkazano svoto mezd v višini 25 milijonov kron.

Kmetijstvo.

Stroj za košnjo trave.

Ni še dolgo temu, kar so bili kmetijski stroji v obče pri nas ne le malo priljubljeni, temveč kar naravnost sovraženi. Vzroki tej prikazni so bili nenaklonjenost vsaki novotariji, nevednost pri ravnanju s strojem in tudi slabi stroji, ker so naši kmetovalci gledali le na nizko ceno, ne pa na dobro kakovost, in tako je marsikateri gospodar zaradi ene slabe izkušnje s kakim strojem, kateri je bil sam vzrok, zavrgel sploh vse kmetijske stroje in je svojo sodbo širil med sosedi. Časi so se pa spremenili; na eni

strani so se gospodarji privadili delu s strojem, na drugi strani jih pa pritiska sila, da morajo poseči po strojih, ker postaja pomanjkanje delavcev vedno bolj občutno, in tako je prišlo, da dandanes naši gospodarji že v precejšnji meri rabijo stroje in da kmetijski stroji pridobivajo tudi v našem kmetijstvu vedno več tal.

Stroje bo pa moralo naše kmetijstvo vedno bolj rabiti, ker le z njimi je mogoče pridelovalne stroške znižati in tako narediti kmetijstvo bolj dobičkonosno, in le s stroji bo v bodočnosti zaradi silnega pomanjkanja delavnih sil mogoče zmagovati kmetijska dela.

V kmetijstvu je to posebno slabo, da ni mogoče rabiti delavcev enakomerno vse leto; zato silijo delavci v mesta in k obrti, kjer vse leto dobivajo zaslužek. Ko je pa pri kmetijstvu veliko dela, t. j. spomladi ob setvi in zlasti poleti in jeseni o košnji, takrat nam manjka na vseh straneh delavcev. Posebno občutno je to pomanjkanje ob košnji sena, zlasti če vreme nagaja; in na tisoče stotov sena se pokvari, ker ni moč trave pravočasno pokositi. Temu velikemu nedostatku bomo v bodočnosti mogli od pomoči le s porabo strojev za košnjo trave. Stroji za košnjo trave so dandanes že tako popolno sestavljeni in tako preprosto urejeni, da jih lahko vsakdo rabi, in njih cene so take, da jih zamore vsak boljši posestnik, manjši posestniki pa, kakor so na pr. naši, jih pa lahko skupno naroče. Pogoj za rabo teh strojev je pač ta, da so travniška tla očiščena grmovja, kamenja in starih obrastlih krtin. No to je pa samo ob sebi potrebno, tudi če ne kosimo s strojem. Če bomo pričeli rabiti stroje za košnjo trave, bo to vrhu vsega drugega imelo tudi to dobro posledico, da bomo travnike pridneje gleštali. Napačno je pa misliti, da je s strojem mogoče kositi le na travnikih, ki so gladki kakor miza. Ne! Da le ni kamenja in majhnih kupčkov, pa dober stroj lahko dela. Istotako je vsejedno, če je travnik v bregu ali če je valovit.

Če se odločimo kupiti stroj za košnjo trave, izberemo si dober stroj, ki naj bo najboljši tako glede sestave, kakor tudi glede blaga, iz katerega je narejen. Naše tvornice za kmetijske stroje še ne izdelujejo priporočenih strojev za košnjo in tudi nimajo tako izbornih surovin, kakor Amerikanci, zato danes ameriški stroji te vrste po vsem svetu nadvladujejo. Izmed ameriških strojev so pa oni iz tvornice Mack Cormick v Čikagu najbolj slavni, kajti ta tvrdka, ki je v tej stroki največja na svetu, je l. 1831. prinesla prvi tak poseben stroj na trg in je od tistih dob prestopano svoje izdelke zboljševala.

V nastopnih vrstah opišemo Mack Cormickov stroj za košnjo trave, ki je najbolj priljubljen tudi v Ameriki, kjer so glede strojev zelo natančni. Ta stroj, po imenu „vertikal“, je narejen na posebno željo onih, ki imajo na travnikih še veliko kamenja, dre-

vesnih štorov, ali ki hočejo kositi po travnikih, obsajenih z drevjem. No, tak stroj mora biti tudi za nas primeren. Pri njem je mogoče rezilno napravo hipoma dvigniti popolnoma navpično (vertikalno), in tako brez škode peljati mimo kakega kamena, štora ali drevesa. Ni bilo tako lahko sestaviti tak stroj, pri katerem se da z največjo lahkoto rezilo dvigniti, ne da bi se stroj ustavil in ne da bi stroj ravnatežje zgubil! Stroj za košnjo trave pri katerem se rezilo navpično dvigne, mora biti tako narejen, da kolesje samo neha delati, brez pomoči voznikove, kakor hitro se rezilo dvigne. Če to ni tako, potem se gonilni drog zavira, ali celo zlomi, kakor hitro se rezilo v gotovo višino dvigne. Naprava, s katero se kolesje stroja „vertikal“ ustavi, je silno umna in priprosta ter velikansko deluje. Vozniku ni treba na ustavljanje kolesja prav nič paziti. Ta stroj ima torej vse prednosti, katere moremo od njega zahtevati, z njim se izborna dela po nevarnih tleh, in mogoče se je ogibati vseh ovir.

Kmetijske raznoterosti.

Kako zabranimo, da plemenski biki ne postanejo hudobni? Pogostokrat se dogaja da mora živinorejec bika, ki je postal hudoben, predčasno oddati, zakaj žival je postala nevarna vsem, ki imajo z njo opraviti. Če je žival plemenite krvi, potem ima lastnik veliko škodo. Najčešče je napačno ravnanje in draženje vzrok, da bik postane hudoben in svojemu strežniku nevaren. Zato naj onemu, ki opravlja bika, nikoli ne pride na misel, da bi ga dražil, pa tudi nikomur drugemu naj ne dovoli, uganjati z njim nepotrebne burke. Ravno tako naj bo oskrbovalec plemenskega bika zelo previdni kadar ga kaznuje. Prijazno, pa resno ravnanje je nasproti biku najbolj umestno. Kakor uči skušnja, ostane bik krotak, ako ga že od mladega navadiš, da se dá voditi na verigi. Tudi je svetovati hlapcu, ki mu je bil bik izročen v oskrbo, da ga skuša privaditi na svojo osebo s tem, da mu večkrat pomoli košček kake slaščice, na pr. osoljenega kruha; na ta način mu postane mladi bik zelo udan. Ko se je bik po plemenitvi vrnil v hlev, tedaj mu tudi ponudi nekoliko soli, kruha, pest detelje ali dobrega sena. Če tako ravnaš, pojde bik veliko rajši v hlev in se ne bo izlepa upiral na potu v svojo stajo. Skakališče naj bode na takem mestu, da ga bik more takoj ugledati, ko stopi iz hlevnih duri in ko se vrača v hlev, naj ima hlevne duri pred seboj. Zelo zoprno in nevarno je, če mora žival prej iti še okoli par oglov, predno zagleda skakališče. Če namreč bik ne zagleda takoj krave, postane zlovoljen in napade strežnika. Zelo priporočamo gospodarjem tudi uprego plemenjakov. Upreženi biki ne postanejo nikdar tako divji in nepokorni, kakor oni, ki samo takrat pridejo iz svoje staje, kadar kdo prižene kravo. Na vsak način pa je treba mlademu biku utakniti skoz hripelj nosni obroč, predno se rabi za pleme.

Črvi v cvetličnih loncih so često jako škodljivi dotičnim rastlinam. Navadno smo primorani vzeti rastlino iz lonca, da tako odpravimo škodljivca. Čisto priprosto in lahko sredstvo pa v ta namen priporoča nemški vrtnarski list. V posodo z vodo, vržemo stolčnega divjega kostanja in sicer približno na vsak liter vode kakih 8 kostanjev. Voda s kostanji stoji naj 24 ur, potem pa se zalije z njo rastline. Črvi okusa in duha od kostanjev nikakor ne morejo prenašati, ter pridejo takoj na površje, kjer se jih lahko uniči. Navadno zadostuje enkratno zalivanje.